

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-138>

Ілона Сиваш

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри графічного дизайну НАКККіМ,
помічник ректора НМАУ імені П. І. Чайковського
(Київ, Україна)

Ilova Syvash

Candidate of Art History,
Associate Professor of the Department of Graphic Design,
National Academy of Culture and Arts Management.,
Assistant Rector of the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7060-5350>

© Сиваш І., 2025.

СИМВОЛІКА І ФОРМА: УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОДИЗАЙН ЯК ДЖЕРЕЛО ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. Досліджено український етнодизайн як джерело інновацій у сучасному мистецтві. Проаналізовано символічні та формотворчі аспекти традиційної культури, їх інтеграцію в дизайн одягу, архітектуру, графіку, предметне мистецтво. Висвітлено адаптацію традиційних технік (витинанка, ткацтво, вишивка, гончарство) у цифрових і медіаформатах, що сприяє формуванню нових візуальних практик. Показано роль етнодизайну як інструмента збереження культурної ідентичності та міжкультурного діалогу в умовах глобалізації.

Ключові слова: етнодизайн, символіка, форма, сучасне мистецтво, культурна ідентичність.

У ХХІ столітті етнодизайн перестає бути лише засобом збереження традицій – він перетворюється на потужний візуальний інструмент інновацій. Особливо яскраво це видно в українському контексті, де народна культура з її глибокими символами, формами та техніками стає основою для новітніх мистецьких практик. Так, український етнодизайн як важливий культурний феномен стає джерелом інновацій у сучасному мистецтві, особлива увага приділяється формотворчим і символічним аспектам традиційної української культури, які активно інтерпретуються митцями в умовах сучасної візуальної культури. Досліджуються орнаментальні, колористичні та конструктивні принципи, що походять з народного мистецтва і знаходять відображення в дизайні одягу, графіці, архітектурі та предметному дизайні.

Сучасне мистецтво дедалі частіше звертається до автентичних форм візуальної культури як до ресурсу, що забезпечує глибоку змістовність і культурну впізнаваність художнього образу. В умовах глобалізації національні традиції набувають нового значення: вони не лише зберігають історичну пам'ять, але й формують підґрунтя для нових візуальних практик. Український етнодизайн як форма інтеграції народної естетики в сучасний творчий процес відкриває широкі можливості для поєднання традиційного і новаторського в художньому мисленні. У сучасному мистецтві спостерігається зростання інтересу до локальних культурних кодів як джерел для інноваційних рішень [3].

Українське народне мистецтво базується на складній системі знаків, де орнаменти, кольори, ритми та композиції не є випадковими. Вони формують цілісну символічну мову, яка відображає світогляд, міфологію й цінності спільноти. Символи у традиційному мистецтві слугують кодами збереження й передавання культурного досвіду. Їх адаптація у сучасному дизайні несе не лише естетичну функцію, але й комунікативну – як засіб формування національної ідентичності у візуальному просторі. Український етнодизайн, спираючись на багатовікові традиції декоративно-ужиткового мистецтва, виступає не лише як форма збереження спадщини, але і як активний чинник у процесі створення нових форм візуального висловлювання.

Особливості традиційної форми – чи то архітектурного об'єму, чи то елементів одягу – засновані на функціональності, логіці пропорцій, гармонії з природою. Ці принципи стають базою для формотворчих експериментів у сучасному дизайні. Переосмислення народних форм дає змогу створювати нові об'єкти, що зберігають зв'язок із культурною традицією, але водночас відповідають потребам і запитам сучасності. Саме в цьому і полягає інноваційний потенціал етнодизайну.

Традиційні техніки, як-от витинанка, ткацтво, гончарство, вишивка, активно переосмислюються у контексті нових стилів і технологій. Їх графічність, ритміка дозволяють художникам та дизайнерам експериментувати з формою, текстурою, масштабом. У нових інтерпретаціях ці техніки можуть набувати

цифрового вигляду, використовуватися в анімації, 3D-друці, проєкціях, зберігаючи при цьому первинну символіку та емоційне навантаження.

Застосування етнічних мотивів у міському просторі, брендингу, моді та рекламі підсилює візуальну впізнаваність народної культури, активізує інтерес до національної спадщини серед молоді. Візуальний код етнодизайну – це інструмент комунікації, що здатний об'єднувати покоління, формувати культурну ідентичність і слугувати основою для міжкультурного діалогу. Він актуалізує глибинні культурні смисли, які в сучасному мистецтві можуть бути подані крізь призму мінімалізму, контемпорарі-арту, медіаарту.

Сучасні українські митці активно інтегрують елементи етнодизайну у свої роботи, створюючи нові візуальні форми та змісти. Українська орнаментика, колористика та сакральна геометрія формують особливу систему символів, що зберігає міфологічні уявлення, етичні настанови та естетичні норми народу. Ці символи активно використовуються сучасними митцями для створення нових візуальних образів. Наприклад, художник Степан Рябченко [7] у своїх цифрових роботах продукує власний віртуальний всесвіт з героями та міфологією, що поєднує традиційні мотиви з новітніми технологіями, а художниця Дарія Альошкіна відома своїми витинанками, які поєднують традиційні мотиви із сучасною естетикою [5]. Її роботи експонувалися у Франції, Німеччині, Польщі та в штаб-квартирі ООН у Швейцарії.

Традиційні форми українського мистецтва, як-от архітектурні елементи, одяг та предмети побуту, слугують джерелом натхнення для сучасних дизайнерів. Дизайнерка Вікторія Якуша у своїй колекції меблів FAINA поєднує елементи української традиційної культури із сучасним мінімалізмом. Її роботи, виготовлені з натуральних матеріалів, як-от глина, дерево та льон, демонструють глибоке розуміння традиційних форм та їх адаптацію до сучасного контексту [6].

Наприклад, художниця Тетяна Протчева створила стиль 3D-вишивки, який увійшов до «Книги рекордів України». Її роботи, що світяться у темряві, поєднують традиційні техніки з інноваційними підходами, створюючи нові форми візуального мистецтва [8].

Український етнодизайн виступає не лише як засіб збереження культурної спадщини, але і як динамічний інструмент творчого пошуку. Його естетичні та смислові ресурси дозволяють переосмислювати традицію, перетворюючи її на джерело нових концепцій у сучасному мистецтві. Поєднання символіки, глибинного змісту й форми надає етнодизайну унікального потенціалу для створення оригінальних, глибоко осмислених візуальних образів, що органічно вписуються в культурний ландшафт ХХІ століття.

Список використаних джерел

1. Ганоцька О. Передумови розвитку етностилу в сучасному українському дизайні. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2022 року. В 2-х т. Т. 1. Київ: КНУТД, 2022. С. 16-19.
2. Обуховська Л. В. Сучасний український етнодизайн інтер'єру: стрімка динаміка і світове визнання. ResearchGate. 2020. Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/347959366>
3. Сиваш І. О. Концептуальні засади етнодизайну в Україні // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2018. – № 2(38). – С. 145–149.
4. Сиваш І. О. Мистецтво етнодизайну в художній культурі України ХХ ст. : дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.05 / Ілона Олегівна Сиваш ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2019. – 234 с.
5. 10 митців та брендів, що переосмислюють українське народне мистецтво // Gwara Media. – 2023. – Режим доступу: <https://gwaramedia.com/10-mytziv-ta-brendiv-shho-pereosmyslyuyut-ukrayinske-narodne-mystecztvo>
6. FAINA by Yakusha: Ukrainian Ethno-Minimalism at London Design Fair // Portes.ua. – 2022. Режим доступу: <https://portes.ua/ua/blog/ukrainskiy-etno-minimalizm-na-na-mezhdunarodnoy-vystavke-london-design-fair>
7. Stepan Ryabchenko Wikipedia. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Stepan_Ryabchenko
8. Tetiana Protcheva Wikipedia. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Tetiana_Protcheva

Symbolism and Form: Ukrainian Ethnodesign as a Source of Innovation in Contemporary Art

Abstract. *Ukrainian ethnodesign as a source of innovation in modern art is studied. The symbolic and form-creating aspects of traditional culture, their integration into clothing design, architecture, graphics, object art are analyzed. The adaptation of traditional techniques (paper cutting, weaving, embroidery, pottery) in digital and media formats, which contributes to the formation of new visual practices is highlighted. The role of ethnodesign as a tool for preserving cultural identity and fostering intercultural dialogue in the context of globalization is emphasized.*

Keywords: *ethnodesign, symbolism, form, contemporary art, cultural identity.*